Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 24. (10.699). Львів, середа 3. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1з год. переднол.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Звичайно 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Америка навертається до Европи?

Гагський трибунал і його значіння.

Підчас останньої дебати у вашингтонськім сенаті, на тему участи Зєдинених Держав в европейських справах атмосфера стала такою пристрасною, що один зі сенаторів роздратований зомлів. Цей дрібний факт є вельми характеристичний для американських настроїв. Справа: чи брати діяльну участь в европейських подіях є там справою не менше актуальною, як у нас звишка долєра.

Згадана дебата закінчилась вислідом великої ваги. Зєдинені Держави годяться ввійти до Міжнародного Судового Трибуналу в Гаві. Америка почуває потребу рішати долю европейських справ, і роля позаморського глядача кінчиться. Почин до такої зміни в політиці дає сам президент Кулідж, який був до цього часу великим прихильником американської невтральности. Це вказує на новий подув серед американського громадянства: splendid isolation, величне відокремлення великої та багатої держави не доводить до нічого.

Приналежність Америки до Гагського Трибуналу змiцнить чимало повагу цеї важливої, міжнародньої інституції.

Її наскрізь моральна влада, обмежена до авторитету, признаного добровільно державами, потрібуватиме щораз більшого скріплення. Цей судовий трибунал складається з одинайцяти суддів і чотирох заступників. Їх вибирають туди не як представників держав, а на підставі їх особистих кваліфікацій — наукових заслуг і моральних прикмет. Туди входять найвизначніші знавці міжнародного права. Обсяг компетенцій такого трибуналу є незвичайно широкий; — він розглядає не тільки всі міжнародні акти, але може видавати свій осуд про мирові договори. До цього трибуналу приєдналось покищо 24 держав. У минулому році він збирався сім разів: з чого чотири рази в незвичайних випадках, і висловив пять рішень (arrêts) і одинайцять дорадчих поглядів (avis consultatif).

Дарма, що юридичні погляди, висловлені цим трибуналом у поодиноких справах не мають обовязуючої сили, авторитет, з яким вони звязані, надає їм значіння рішень. З огляду на те, що його членами є люде, які беруть живу участь у державній діяльности поодиноких народів, а часто самі стоять при кермі уряду, при кожнім рішенню грають чималу ролю і політичні мотиви. Це має свої недостачі, тому, що рішення не є зовсім вільні від політичних інтересів держав, але має і свою прикмету: що вони не лишаються чисто теоретичним дезідератом, поза яким не стоїть ніяка сила. Дотеперішні присуди цього трибуналу визначувались великим розумом і обєктивністю.

Льокарнські договори тісно звязані з діяльністю Гагського Трибуналу. Найголовнішою ідеєю льокарнських нарад була та, щоби міжнародними договорами забезпечити шлях мирного розвитку держав і народів. Це можливе тоді, коли міжнароднє право буде простягати сітку своїх впливів в обовязуючих формах на всі держави. Такий ідеал є ідеалом Гагського Трибуналу і тих усіх держав, які вірять, що єдиною справедливою підставою розвитку міжнародніх взаємин є моральне право, згідно признане всіма, яке не потрібує спиратись на фізичнім насильстві.

Зєдинені Держави, приступаючи до Гагського Трибуналу, роблять це з деякими застереженнями. Вони можуть у кожній хвилині з нього виступити: статутів трибуналу не можна зміняти без їх згоди: трибунал не може приймати домагання, щоби висловив своє рішення в якійсь міжнародній справі щодо Америки, без її дозволу.

Льогічним наслідком рішення вашингтонського сенату буде участь Зєдинених Держав у реалізуванні пляну Доза і вкладення американського капіталу в Европу. У звязку з цією новою політикою прийдуть імовірно важні зміни на високих становищах в американськім уряді, з якого відійдуть вороги зближення з Европою, як Кельоґ або Мельон.

Та найбільше змін сподіється від цього рішення европейська політика, якій бракує і авторитету і капіталу. У цих надіях вона не може йти нині надто далеко. Зєдинені Держави не зривають ще своїм рішенням (про участь у Гаві) з традицією доктрини Монро: щоби американська політика гостро відмежовувала себе від участи в европейських політичних конфліктах. Рішення Америки є покищо більш морального значіння. Це є щойно перший етап, проби співпраці з Европою. Треба було трьох літ завзятущої агітації пацифістів в Америці, щоби добитись такого успіху. Найблища виборча боротьба зробить цю справу знову актуальною: кандидати поділяться на дві групи, за співпрацею з Европою і проти неї. Тому вашингтонський сенат поставив уже нині свої застереження.

Зєдинені Держави важать свою ролю супроти Ліги Націй.

Радянська Україна.

Ще одна статистика.

На Всеукраїнському організаційному зїзді заявив представник народнього комісаріяту Робітничо-Селянської Інспекції, що по переведенню нового адміністративного поділу на Україні випадає на 1000 мешканців міст 7 радянських урядовців, а на селі 11 разів менше. На одного міліціонера в місті випадало 758 душ населення, а на селі 9.593 душ. Зі зліквідованого апарату губерній державний осередок дістав у сладщині 866 урядовців, а округи 5.530. Осідком урядовців є у величезній більшости міста. Навіть у земельних органах по селах і містечках є заледви половина урядників, а друга половина перебуває по більших міських осередках. З реферату виявилося, що по радянських урядах процвітає надмірний бюрократизм і канцелярський формалізм. Так, наприклад, по районових і сільських виконавчих комітетах ведуть аж по 17 всяких книг, з яких, на думку робітничо-селянської інспекції, можна без шкоди скасувати ведення аж 12.

(За „Правдою").

Притягання місцевих органів влади до обговорювання законопроектів.

Президія ВУЦВК-ту вводить у життя широку практику притягання місцевих органів влади до розгляду та опініовання законопроектів. В останньому часі розіслано на місця для широкого обговорення законопроект про засоби розвитку дорожнього будівництва. За місяць проєкт має вернути до президії з замітками окружних виконкомів і щойно тоді президія буде його розглядати разом зі спостереженнями та наміченими в округах корективами. Так само розіслано по округах і законопроєкт про врегульовання оплат за комірне.

(За „Правдою").

Селяне платять податки дуже слабо.

Рада народніх комісарів України вислухала реферат про сплату податків на Україні. По рефераті Раднарком ствердив, що компанія збору т. зв. єдиного сільсько-господарського податку проходить на Україні зовсім невдоволяючо. Тому Раднарком доручив усім окружним Виконкомам примінювати до залягаючих з податками передбачені законом репресивні засоби. Виконкоми дістали право затверджувати продаж майна, описаного за невплачення сільсько-господарського податку. Раднарком рішив на майбутнє не давати ніяких пільг у сплаті єдиного сільсько-господарського податку. („За Правдою").

Причинок до санітарних відносин на Україні.

Всеукраїнський Центр. Викон. Комітет затвердив декрет про обовязкові лікарські оглядини всіх робітників і службовиків, що працюють в харчових підприємствах і в крамницях з харчовими продуктами. На роботи до тих підприємств не можна приймати хорих на інфекційні недуги. (За „Правдою").

Дрібні відомости.

На Волині побудували селяне з власної ініціятиви 25 сільських шкіл. Будинки вийшли просторі, здорові та вмістимі. — Харківський уряд асигнував на віднову знищеного пожежою театру ім. Луначарського в Одесі 50 тисяч карбованців. — Адміністративно-територіяльна комісія при ВУЦВК-ті рішила створити в 176 оселях міського типу 71 міських рад і 105 сільських рад. — У Васильківському та Ніжинському районах Київщини відкрито памятники на могилах декабристів Волконського і Александра Поджіо.

Засуд.

В Києві покінчився процес проти ватаги Криницької, що за короткий час доконала 12 нападів. Девятьох членів ватаги разом з отаманшою Криницькою засуджено на смерть через розстріл. („Правда").

Торговельні взаємини України з Австрією.

За останніх три місяці вислав український торговельний апарат до Австрії усяких товарів (переважно сировини) на суму 1,300.000 долярів, а натомісць спровадив з Австрії на Україну фабричних товарів на суму півтора міліона долярів. З Австрії ввозили на Україну переважно сільсько-господарські машини, коси і мануфактуру.Назагал український експорт становив у першому квартал цього операційного року (1925—26) заледви 60 відсотків наміченого пляну. Пропорціонально виконано в цілости тільки плян експорту худоби і домашньої птиці.

Металюрґічне виробництво.

„Экономическая Жизнь" подає, що за перший квартал 1925—26 операційного року вироблено на Україні 357 тисяч тон чугуна, 335 тисяч тон сталі і 238 тисяч тон инших виробів. Порівнюючи ці цифри з виробами в останньому квартал попереднього року приходиться ствердити, що виріб побільшився на 33—35 відсотків.

Будова робітничих домів.

В минулому будівельному сезоні Донвуголь видав на будову робітничих домів 6 міліонів карбованців. За ті гроші побудовано 609 домів для робітників з родиною, а 32 касарні для нежонатих. „Югосталь" видала на ту саму ціль 8 і пів міліона карбованців.

Обмеження приватної торговлі мануфактурою.

„Экономическая Жизнь" інформує, що на засіданні харківської товарової біржі принято постанову про частинне обмеження приватної торговлі мануфактурою. Це повинно статися таким чином, що державні мануфактурні торговельні підприємства будуть відпускати приватним купцям мануфактуру на 25 відсотків менше ніж перед тим.

По широкому світі.

Зєдинені Держави повідомили офіціяльно, що візьмуть участь у конференції для роззброєння.

Троцького звільнили, на власне прохання, зі становища члена президії найвищої господарської ради і голови адміністрації електричної.

Закон проти чужинців у Франції свіжо принятий парляментом, каже, що при купні чужинцями нерухомости 20 проц. бере держава. Чужинці мають у Франції 35.000 домів і 240.000 гектарів землі. У чужинних країнах є 3.600 французьких купців, а у Франції є 25.000 купців-чужинців.

В Італії Римі, Фльоренції, Мілані, Барі — великі демонстрації проти Німців. У німецькім посольстві в Римі вибили шиби. Студенти вишукують по гостинницях Німців і проганяють звідтіля. Німецькі туристи покидають Італію залякані. Фашистівська партія забороняє своїм членам брати участь у цих демонстраціях.

Балканський пакт, на зразок льокарнського, хоче підписати Югославія, маючи намір сконсолідувати инші держави для цеї мети.

У Данціґу появилась анонімна брошура, звернена проти сенату і судової влади, що погрозують істнуванню касина гри.

Станиславівський.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла“ сконфісковано за дві статті. В передовиці, що займалася політикою Грабського в університетській справі, вичеркнено заголовок, вступ і два місця в тексті, в статейці п. з. „Селянський конгрес“ вичеркнено підзаголовок і один розділ. Це вже 12-та з черги конфіската нашого щоденника в цьому році.

— **Традиційна просфора „Міщанського Братства“** відбулася в гармонійному настрою, як щороку, дня 31. січня ц. р. в салі Пластової Домівки при вул. Бляхарській 11. В святі взяли участь численні представники українських установ та організацій. Бесідники складали свої побажання „Міщанському Братству“ іменем своїх товариств і промовляли на тему національного єднання, солідарности й карности.

— **Політичний процес у Замостю** зачався 26. січня ц. р. проти 54 винних членів комуністичної партії Західної України. Їх обвинувачують за революційну протидержавну діяльність з § 102 карного кодексу. Як оборонці виступають адвокати з Варшави, Львова і Замостя. Обвинувачені не признаються до вини. Розправа потриває кілька тижнів.

— **Проти українських громадських печаток** виступає „Слово Польске“ з 1. ц. м. покликуючись на „уставу“ з 31. липня 1921 і „окульник“ мін. внутр. справ з 1. грудня 1925 (ч. 483/I/5), яким приказано завести всюди урядові громадські печатки (штампи) — тільки в польській мові. „Сл. П.“ нарікає на „хитрих війтів“, що мають часто дві печатки: польську для урядів, українську для своїх, і взиває старства, щоби стягнули українські печатки при помочі поліції. Одночасно на „недбалі“ староства накликає воєвідства і подає цілу низку громад, які уживають дотепер українських печаток.

— **Редль — „українським зрадником“.** До нашого допису з Відня про намагання тамошніх режісерів представити полк. Редля на віденському ґрунті Українцем дістаємо від достовірного громадянина інформацію, що не тільки сестри Редля є Польками, але і його брат, залізничий урядовець, є також Поляком. Після того, як викрито подвійну ролю Редля і він застрілився, його брат у Львові змінив навіть своє назвище на чисто польське. Зрештою для никого, хто знає наші передвоєнні відносини не може бути найменшого сумніву, що Редль був Поляком (спольщеним Німцем), а тільки тепер є бажання певних кол подарувати його Українцям. З якою метою, ясно.

— **Дайте їм українську книжку!** Дістаємо таке зворушаюче письмо з Приєдора в Боснії: „Просимо вас, пришліть нам хоць кілька старих книжок до читання та букварів, або старих молитвенників. Букварів там треба для дітей. Нас, Русинів, є тут в Боснії багацько, та нема наших книжок. У нашім селі, у Девитині, є 115 родин Русинів, а Поляків є тільки 70 родин, але вони дістають книжки, а з Галичини за нас ніхто не дбає. Наші діти дичіють, школи нема, навіть букварів нема до науки“. Підписаний Григорій Головчук, Девентина, Приєдор, Боснія, Югославія. — Цей лист поручаємо ласкавій увазі українських установ, видавництв і поодиноких людей. І в наших установах і по приватних домах лежить багато книжок, присипаних порохом, з яких ніхто не користає. Просимо спакувати їх і вислати на подану вище адресу, де їх приймуть рада і з вдячністю. Дбаймо про наших людей на чужині, бо це признака кожної культурної нації!

— **Ucrainica.** В паризькім журналі „Revue Internationale“ з дня 30. листопада 1925 р. помістив д-р М. Лозинський статейку про Українців у Румунії, а в числі з 1. січня ц. р. про фінансову крізу і громадянську війну в Польщі.

— **Вибори до Адвокатської Палати у Львові,** що відбулися мин. суботи, дали такий вислід: д-р М. Грек, президент, д-р Левенгерц і д-р Зоммерштайн віцепрезиденти, у виділі на 13 членів засідатимуть д-р Яр. Олесницький і д-р М. Глушкевич. Членами дисциплінарної ради вибрано м. ин. д-ра Ев. Давидяка, д-ра Б. Савчака і д-ра М. Волошина. Егзамінаторами адвокатського іспиту вибрано м. ин. д-ра П. Евина, д-ра О. Надрагу і д-ра Мик. Шухевича. Егзамінаторами судейськими м. ин.: д-ра Ів. Кміцикевича, д-ра Макса Левицького і д-ра Вол. Охримовича. Принято внесення д-ра Льва Ганкевича на вибір третього віцепрезидента всіми голосами проти одного. Внесення це переказано новому виділові.

— **Скандальну господарку в „Юрі“,** уряді, що в рр. 1919—1921 опікувався повертаючими зі Сходу полоненими, розбирав на днях львівський суд, як про це ми писали вже вчора. Проти директора „Юра“ Збігнєва Яроховського виступив цілий ряд свідків з незвичайно важкими обвинуваченнями, закидаючи йому цілу низку крадіжей і инших злочинів на шкоду держави й нещасних поворотців. На суботній розправі прокуратор зрікся питати обжалованого з причини сварні, яка зайшла поміж ним і провідником трибуналу. Бо деякі питання прокуратора видалися провідникові непотрібними, а може й надто клопотливими для обжалованого. Остаточно розправу відложено, бо бракувало трьох свідків. Трибунал рішив покликати ще кількох нових свідків і заревізувати книги „Юра“, які тепер у Варшаві. В часі розправи вийшла ще одна річ на верх: обж. Яроховський є близьким кріваком маршалка сенату Тромпчинського.

— **Нові пашпортові приписи.** Міністеріальний розпорядок з дня 22. грудня 1925 подає нові приписи у справі оплат за закордонні пашпорти. Оплати тепер такі: а) за закордонний пашпорт 500 зол., б) за дозвіл на поворотний виїзд 500 зол., в) за кількаразовий пашпорт 1500 зол., г) за дозвіл на поворотний виїзд в торговельних або промислових справах — зі знижкою 25 зол., ґ) за дозвіл зі знижкою на поворотний виїзд з метою освіти, лічення, в справах суспільних, на міжнародні зібрання, наукові зїзди, спортові змагання і т. п. 20 зол., д) за пашпорт кількаразовий зі знижкою 150 зол. Робітникам і тим, що вибираються на заробітки, як також континентальним і заморським емігрантам, видаватимуться пашпорти безплатні, важні на один вік, на основі посвідки державного уряду посередництва праці або уряду еміграційного. Емігранти мусять предложити посвідку скарбової влади, що не залягають з податками. Одноразові пашпорти зі знижкою і дозвіл на поворотний виїзд за оплатою 25 зол., як також кількаразові пашпорти зі знижкою за 150 зол. видаватиме адміністраційна влада I. інстанції. В наглих випадках можуть бути видані й иншим категоріям пашпорти зі знижкою, а у виїмкових випадках навіть зовсім безплатно.

— **Полекша для внучки Гоголя.** Полтавський окружний Виконком звільнив від усіх місцевих податків внучку Гоголя — Вичову та закріпив за нею власність дому, в якому мешкає та від якого не буде платити ніяких податків у майбутньому.

— **Зріст населення Москви коштом приїзжих.** За минулий рік зареєстровано в Москві 1,103.035 приїзжих. В тому самому часі виїхало з Москви 681.439 людей. Таким чином за рік приріст населення Москви на рахунок приїзжих виносив 355.596 душ.

— **Старорежімні офіцири на фабриках СРСР.** „Ленинградская Правда“ подає, що на протязі останніх чотирьох місяців минулого року принято на фабрики „Червоний Трикутник“ в характері звичайних некваліфікованих робітників 22 підхорунжих, 43 хорунжих, 15 штабскапітанів, 17 поручників, 3 капітани, 1 підполковник, 3 полковники, 1 штабсротмістр, 2 корнети, 1 ґенерал-лєйтенант, 1 лейтенант фльоти, 2 капітани фльоти бувшої царської армії і фльоти.

— **Мадярська поліція вважає Надоші далі своїм комендантом.** Будапештенська поліція вислала замішаному в справу фальшування франків б. свому командантові Надоші вислови співчуття. В ньому називає поліція Надоші жертвою жидівської провокації та запевняє, що вважає його далі своїм начальником.

— **Помер** відомий англійський письменник Б. Л. Джордж, в 43 р. життя, зрештою невідомий на чужині, хоча був завзятим мандрівником, жив довший час у Франції та Німеччині і брав діяльну участь у політиці. Був дуже суворим критиком товариського лондонського життя в цілій низці талановитих романів.

Оба концерти Любки Колесса по причині наглої недиспозиції памістки відложені. Новий речинець концертів буде оголошений. Замовлення білетів остають важні.
1163 1—1

✝ Посмертна згадка.

Іван Желехівський, урядовець Земельного Банку Гіпотечного, помер 30. січня ц. р. в Закопанім в 43-м році життя. Покійний родився 1883 р. в селі Гучку, добромильського повіту. До гімназії ходив в Перемишлі. Після матури тинявся по ріжних бюрах, працював теж в Гамбурзі в Німеччині, після чого в 1911. р. вступив на службу до Земельного Банку. Був незвичайно добрим, пильним та невимагаючим робітником, зразковим товаришем праці, який втішався симпатіями в широких колах львівського громадянства. Від кількох літ занедужав на грудну недугу. Злиденні умовини життя не дали йому спромоги приступити до систематичного лічення. Аж перед кількома тижнями виїхав був Покійний на кошт Каси Хорих до Закопаного, щоби там закінчити життя. Мачуха-доля не дозволила вже йому вернути на рідну землю. Відійшов тихо, як тихим був теж в життю. Похорони відбудуться 6. лютого в Добромилі. В. И. П.

Надзірна Рада, Дирекція і Службовики Земельного Банку Гіпотечного Спілки Акц. у Львові сповіщають про передчасну смерть свого Службовика і Товариша

Івана Желехівського

який помер по довгій та тяжкій недузі дня 30. січня 1926 р. в Закопанім в 42. році життя.

Тлінні останки Покійника будуть перевезені з Закопаного дня 5. лютого 1926. р. Похорони відбудуться дня 6. лютого 1926. в Добромилі.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Станиславів, саля українського „Сокола“.

Середа 3.II. „Ревізор з Петербурга“.
Четвер 4.II. „Маруся Богуславка“.
Неділя 7.II. „Пан Твардовський“.

Вівторок 9.II. „Без вини винуваті“ (премєра).
Середа 10.II. „Блудна Жінка“.
Четвер 11.II. „Ніч під Івана Купайла“.
Еззувоаль саля „Народнього Дому“.
Субота 6.II. „Циганка Аза“.
1151 1—1

Виділ Т-ва Прихильників Освіти у Відні повідомляє, що п. Павло Головатий (Станиславів) звернув у цілости свій довг Товариству в сумі 7. австр. шілінгів. — *Анатоль Вітошинський* заст. голови. *Михайло Гуцуляк* касієр.

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

У шкільній групі такі групи: 1) польська мова, історія з наук. про Польщу, 2) французька, грека, класична культура, 3) фізика з хемією. Вибирається 1 предмет з 1-ої групи, і три предмети з 2-ої та 3-ої, байдуже яких.

Поширений іспит складається з 7 або 8 предметів устно, 4-ох на письмі. Вибирати може абітурієнт тільки між двома обов'язковими мовами, коли їх учився обов'язково в 8-ій кл. При записах іспитах признано широко право звільняти з предметів, коли хто мав з них добре або нарешті, коли хто сам і з інших предметів добре, а тут само і з вищих предметів, коли ще й мав „добре" за кінцевий іспит. Увільнення залежить від згоди голови комісії.

Як бачимо, весь новий розпорядок вказує в деякім відношенні поганого Марія Твена про німецьку мову: читаєш і все добре, аж тут на кінці речення приходить фатальне „ніні", яке змінює весь зміст прочитаного і треба починати читати з початку.

З Гуцульщини.

Економічне віче в Кутах.

Кути, 25. січня 1926.

Колись такі рухливі Кути оживають під проводом адв. д-ра М. Гарденького. Оце 17. I. в. р. відбулося в нас друге з ряду віче в економічних справах. Не диво, віче на заверхах, салю повне. Віче відкрив д-р М. Гарденький, покликаючи на предсідника адв. д-ра А. Юркевича і двох селян до президії, а п. Д. ...ського на секретаря. Д-р Юркевич зазначив у своїй промові, що тільки боротьбою здобудемо собі права, залучені конституцією. Кооператор з Косова п. М. Обрізків виголосив економічний реферат, в якому представив економічну політику держави, яка веде незорганізоване селянство у щораз більшу нужду, бо воно не вміє навіть боронитися. В осени позбувається селянин за безцін своїх продуктів, а тоді щойно відчиняються границі, але для посередників. Референт накликав покрити Гуцульщину сіткою кооператив, що одинокі можуть увільнити нарід від немилосердного визиску. Другий кооператор, п. М. Берлад зі Снятинщини, говорив також про вагу кооперації. Через власну недбалість і незорганізованість, не дивлячись на великі жертви, понесені у світовій війні, наш нарід є й дальше тільки погноєм для всякого роду спекулянтів. Але ми мусимо вкінці осягнути свою мету. Бесідник подав план створення в Кутах і в Косові двох сильних кооперцентралів, які доставлялиб Гуцулам збіжжа, а Снятинщині дров. Д-р А. Юркевич говорив про вагу власної домівки і про будову Народнього Дому в Кутах, зазначуючи, що передумовою всякої роботи на селі і в місті є своя хата.

Д-р М. Гардецький представив з черги надужиття, які діються на Гуцульщині і навів кілька ярких прикладів, де від того самого господарства піднесено за два роки податок буквально на кількадесять разів. Зухвальство дійшло до того, що урядничий подат. уряду в Косові (Силлеці) поважився сказати до поважного господаря з Красноїлі (М. Панчевича): Платіть, жидю, бо гачі з тебе стягну! Опісля говорив про українські політичні партії, які серед теперішніх обставин не можуть як слід розвиватися. Готово дійти до того, що опікуни скажуть повирізувати в голові кожного Українця віконце, щоб довідатися, що він думає. Одна тільки „партія" втішається повною свободою — це хлібоїдська (У. Н. С.). Всяка погань вилазить тепер з нор на жировище, бо голодну людину найлекше здеморалізувати; тому перестерігає перед т. зв. „селян. конгресом" у Станиславові. Для націон. зрадників маємо тільки погорду. Опісля візвав нарід явитися на повіт. віче в Косові 20. I. ц. р. та відчитав політичні резолюції, принять одноголосно. В них сказано, що переговори польського уряду з українським народом повинні йти через Українську Парляментарну Репрезентацію, а не через людців, які повилазили з партійних нор. Сел. зі Ст. Косова М. Левкулюк візвав селян до єдности й до організації, радив ширити освіту і книжку й занятися більше вихованням нашого занедбаного молодого покоління, особливо по селах. Д-р М. Гардецький радив приступити до дальшої будови Народнього Дому й до створення коопер. централі через двигнення місц. коопер. „Верховина". По промові сел. з Москалівки М. Лелета й по ухваленню економічних резолюцій, осуджуючих економ. політику польського уряду, д-р А. Юркевич закрив віче, яке закінчено над. гимном і кн. патр. піснями.

В Кутах дуже пригожий грунт для енергічного й чесного кооператора, для якого відкрите широке поле праці, бо місцева інтелігенція готова до матеріяльної піддержки.

Верховий О.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

За рідну землю і школу.

Велике віче в Глинянах.

Дня 24. січня ц. р. відбулося в салі Залізнічного Товариства в Глинянах велике віче в справі законт про земельну реформу і в справі нівідчування українського шкільництва. Коли я одержав доручення поїхати на це віче з рефератом, здавалося мені, що судовий повіт Глиняни застряг в своїм занедбанні. Побувавши на місці, переконався я, що це’ взагалі не «русофільський» повіт. Доказом славного русофільського віча о. Насальського, є повна зі компромітований, а русофільство вимерло остаточно. На віче прибули делегати 27 сіл судового повіту Глиняни; всіх учасників було понад 700. Віче відкрив гарною промовою організатор повіту, адвокат д-р Рибак. До президії вибрано директора Василя Кебала як предсідника, селянина Степана Кутинського з Лешок Королівських як його заступника і Дмитра Дичкевича як секретаря. Після його двогодинного реферату виязалася оживлена дискусія, в якій забирали голос численні селяне. Я відважно представляли надужиття адміністраційної влади і свої болячки. І так сел. Кутинський Степан представив висліх шкільного плебісциту в Лешках Королівських. В цім чисто українськім селі внесено понад сто декларацій з домаганням української мови навчання в школі, одначе у відповідь прийшло рішення, що школа буде з польською викладовою мовою, мовляв, тому, що в селі нема двадцятьпять процентів українського населення. З школи зробили Поляки свое касино і в ній відбуваються політ. наради й збрання. Нечесний війт робить у селі різні надужиття і був навіть караний окружним судом у Золочеві. Громадяне подавали на нього численні жалоби до властей, одначе все без успіху. Міщанин Михайло Дичок з Глинян підносить, що комісар Глинян заводить у громадських льокалях різні варстати для власного ужитку, а поборові Українці з причини недостачі льокалю мусять їти до переглядку до Перемишлян. Взиває громадян, щоби при закупні землі не набивали ціни один проти одного й робили договори купна в золотих, а не в долярах. Сел. Іван Крохмальний з Полюхова Великого домагається основання комітету, який занявся би справою земельної реформи і стояв на сторожі тої справи. Андрій Савчак з Глинян жалується, що школа в Глинянах не є опалювана, через що діти зворіють. П. Михайло Семик наводить численні факти зловживань органів державної поліції. Поліція, не оглядаючись на дозвіл воєвідства і староства, робить перешкоди в переводженні збірок. П. Сава Буцманюк закликає до збирання жертв на будову ремісничого дому у Львові, що виховував би українську ремісничу молодь. Сел. Іван Семків зі Замостя взиває селян, щоби при закупні поля йшли по пораду до українських установ, а не до Жидів, як це часто дієтьсе сьогодня. Як референт відповідав я на всі запити і звернув також увагу на хрустиську акцію д-ра Северина Даниловича. Після ухвалення шкільних і земельних резолюцій закрив віче короткою промовою адвокат д-р Рибак. Загальне моє враження таке, що це було одно з найбільш удалих віч, на яких я був референтом. Праця в повіті на всіх царинах суспільного життя поступає живо вперед і глинянський судовий повіт слід зачислити до краще зорганізованих повітів у краю.

Володимир Целевич.

Страйк у Варшаві.

1. лютого мін. Земецкий одержав заяву телефоністок, що приймають до відома покликання держ. управи. В 1. год. у ночі телефоністки ухвалили вернути до праці. Страйк трамваярів триває дальше й покищо нема вигладів, щоби скінчився. Для влекшення комунікації між двірцями головним і данцігським дирекція залізниць уруховила кілька поїздів, що мають курсувати на окружній лінії, задержуючися по дорозі що кілька хвиль. Білети мають продавати в поїздах.

Мобілізація Сторожі Народової.

Полковник Мончинський зібрав комендантів Народової сторожі і видав їм мобілізаційні прикази. Поготівля патролювало в ночі у Варшаві.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Справа Пілсудського.

На найблизчому засіданні ради міністрів мін. Земецький поставить внесення в справі повороту Пілсудського до чинної служби. Цим разом міністри поставляться перед ясним положенням, до якого причиниться теж премієр Скшинський. Не виключена теж ініціятива президента.

Виключення кс. Оконя.

Нач. рада „Радикального Хлопського сторонництва" (Група пос. Оконя) на відбутому в неділю любімні засіданні під проводом пос. Дідуха одноголосно ухвалила виключити кс. Оконя зі сторонництва. Предс. сторонництва вибрали пос. Дідуха. Переговори „Рад. Хлопського Сторонництва" в справі злуки з „Хлопським Сторонництвом" ітимуть на парл. терені. Кс. Оконь утворить у соймі окрему групу, котрої покищо буде одиноким членом.

Акт обвинувачення над фальшівниками.

30. I. Прокуратура вручила акт обвинувачення 26 обвинуваченим в участи фальшівницької афери. Пять із них є на волі. Акт обв. обіймає 70 сторін, із тих 50 посвячені кн. Віндішгрецові, як головному винновникові, 10 урядовцям держ. картографічного заведення, зайнятим в урядуванні, шефови поліції Надоші, прив. секр. Віндішгреца, Рабові, емер. і фактичному керовникові карт. заведення Гайцові і Курдові, як спільникам фальшування. Надоші свідомо брав участь в афері, бо бував на засіданях, на яких обговорювано подробиці фальшування банкнотів, допомагав чинно в поширюванні їх, бо дав 6 фальшивих румунських пашпортів, крім того поручив видати три фальш. мадярські пашпорти. Другій групі, м. ін. еп. Задравецові закидують, що свідомо влекшував поширювання фальсифікатів, у його мешканні числили й сортували їх. Епископ брав у цьому особисто участь. Брав участь у конференції у Віндішгреца в справі виміни фальсифікатів. Але акт обвинувачення не вияснює хто був дійсним ініціятором фальшування. Віндішгрец не хотів назвати того, з ким робив приготування до фальш. акції. Не виявилось теж, чи Віндішгрец і Надоші фальшували банкноти з патріотизму чи з матер. користей. Франція бажала головно цього вияснення.

„Корієре делля Сера" повідомляє, що в часі слідства в Будапешті викрили також багато фальш. лірів. Італ. уряд рішений виступити якнайрішучійше супроти мад. уряду і зажадати обвинувачення прем. Бетлена. Жадання це умотивоване зізнаннями спільників Віндішгреца, арештованих у Медіоляні.

Дописи.

З Лемківщини. (*Культурно-освітні змагання лемків*). Писати про Лемківщину радісно й сумно. Радісно тому, що тепер на Лемківщині, цій країні тьми й соціяльного поневолення, даються запримітити зусилля культурно-освітніх змагань. Покищо це тільки проблиски, але вони дають запоруку, що Лемко наш небавком пізнає, де правда, чий він син. А сумно, що велика часть нашої інтелігенції, керуючись гадкою „моя хата з краю" — не йде на стрічу освітнім змаганням Лемків.

Культурно-освітній рух почався тепер на Лемківщині організацією аматорських гуртків, хорів і кооперативних крамниць. Аматорські гуртки у Флоринці (Грибівщина), Устю Руськім і Климківці (Горличчина) дали по кілька вистав. Дві останні вистави „Ой не ходи Грицю" в Климківці і „Верховинці" в Устю Руськім випали — як на початкуючих аматорів-Лемків — гарно. Всі грали з чуттям і вивязались з доволі трудних роль дуже добре. Були й недостачі, як в грі, так і в самій постанові пєс, але чиж можемо більше вимагати від нашого Лемка, який щойно кілька разів виступає на сцені? Натомісць ми сміло вимагати від тутешньої інтелігенції, щоб подібним виставам в нашій гірській закутині надавала більше поваги своєю присутністю. А то крім кількох осіб з учительства і 1—2 панотців з родинами — нікого більше з нашої інтелігенції не було, хоч погода дописала — санна в горах чудова. Чи не вдоруємось ми на столичній публиці, бо й там — як читаємо — театр світить пусткою...

Додати належить, що в Устю Руському стоїть у проекті будова лемківського „Народнього Дому". А треба знати, що ця громада мин. року власним коштом вимурувала шкільний будинок і вкрила бляхою церкву. В Устю основано ще й пожарну дружину, а тепер переводиться комасацію грунтів. Проявляється тут також кооперативний рух, прим. у селі Высова, але це покищо тільки проблиски. Навгаді Устя Руське пробуде в Горличчині більше життя, як інші села. Хайже ці села беруть собі примір з Устя і Климківки, а ціла Лемківщина напевно відродиться і воскресне з обіймів тьми. **Стебер...**

„З Львівського Бояна".

Повідомляється Вп. Громадянство, що Концерт щедрівок і колядок, заповіджений на 4. лютого н. ст. відбудеться в суботу дня 6. лютого н. р. точно в год. 7. вечером в салі Муз. Тов. Лисенка, а не як було заповіджено. ВИДІЛ. 1187 1—1

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·30 — 7·32, канад. дол. 7·10 — 7·15, чеські кор. 0·23·00 — 0·23,25, леї 0·3·00 — 0·3·20, франки фр. 0·28·80 — 0·2·00, фр. швайц. 1·45—1·50, англ. фунт 34·01 — 34·30.

В польській пологоні.

(Від власного кореспондента.)

Після повороту.

Пів місяця провела делєгація послів польського сойму в СРСР, пів місяця, витана овацїйно, приглядалась вона новому життю-бутю народів Східної Европи.

В цій поїздці до СРСР, взяли участь головним чином представники польських радикальних партій, а крім того двох представників Білорусинів і один Німець: не взяли участи у поїздці представники жидівського й українського клюбів. Жиди в останній хвилі зробили відворот, коли довідалися, що польська коаліція дивиться на поїздку кривим оком, хоч спершу проявляли велику охоту заглянути поза східні граничні стовпи. Чому українські посли не взяли участи у поїздці, не беремося судити. Треба згідно з правдою ствердити, що від самого початку не проявляли вони охоти в тому напрямку — може тому, що вони є добре і безсторонно поінформовані про відносини в радянській унії взагалі, а на Рад. Україні зокрема, а може й тому, що передбачували наслідки тієї поїздки. Годиться пригадати, що польська преса зразу вдарила була у денунціяторсько-репресійний тон. Бо хоч українські посли не брали участи в поїздці, то польська преса підносила нестримний галас, що — мовляв — „по золоте руно“ вибираються представники „нац. меншостей“, „вороги польської державности“, які збаламутили „деяких“ польських послів і т. и. Не треба бути пророком, щоби передбачити, що після повороту на українських послів і їх виборців впали би не лише найважчі репресії не лише за поїздку, але й за „збаламучення“ смирних польських баранчиків. Тому хоч як жалко, що українські посли не покористувалися нагодою, щоби з автопсії познайомитись з відносинами на Рад. Україні, може й добре сталося, що вони світили відсутністю в цій першій поїздці.

Посли польського сойму під проводом відомого демагога й хамелеона пос. Бриля побували в Минську, в Москві, Ленінграді, Харкові, Києві, розглянулися в положенні — розуміється, на скільки дозволяв на це час, вільний від офіційних бенкетів — і винесли якнайкращі вражіння.

Повернувши з поїздки, посли стверджують, що вони бачили все, що тільки хотіли бачити, що вони заглядали у всі щілини радянської дійсности, що їм не накидувано заслони на одні явища, щоби тим додатніше виступили другі. По їх словам — радянський союз є великою могутністю, життя в ньому впорядковане, економічна відбудова, не зважаючи на перепони і бойкот світових капіталістів, з року на рік поступає вперед, національне питання в цій клясичній державі національностей найшло свою додатню розвязку. Там кипить праця, там розвивається наука і находить своє практичне приноровлення в житті, освіта йде в найглухіші низи. Народ, робітники й селяне, звільна стає справжнім підметом державно-громадянського життя, знання інтелігенції находить своє широке приноровлення, хоч іще тріває стан диктатури „пролєтаріяту“ і помітна частина радянського суспільства не може користуватися всіми громадянськими свободами.

Так представляючи положення в радянській унії, посли-інформатори мимоволі протиставлять радянську дійсність польській дійсности. На великих просторах европейського Сходу шаліла довга громадянська й національна війна, перевалювалися страшні буруни найбільшої соціяльної революції, все знищено до тла і все відбудовувано від основ, але там ніхто не заслонюється роздрібною фразою, що — мовляв — це „молода державність“ і тому там не наладжено всього як слід, як це часто чуємо з надвислянських берегів. Всі проблеми там справді розвязувано, або щонайменше роблено практичні спроби розвязки, хоч не все по лінії наших національно-державних інтересів. Але всетаки слід ствердити, що велика революція на Сході Европи зродила не тільки страшних руїнників, але й великих будівничих. Якими нужденними, марними й кволими в порівнанні з ними є „будівничі“ відродженої Польщі!

Поїздка послів польського сойму до СРСР, а головно поїздка польських „кресових“ послів мала на меті два досягнення: витворити прихильну атмосферу між Польщею й СРСР, створити передумови для польського експорту, щоби при радянській допомові оборонити польський промисл перед неминучою руїною та здобути симпатії „кресового“ населення. Ватажки польської демагогії не лише прийшли до пересвідчення, що зайвим було би замикати очі на сґоєрідні симпатії селянського населення до радянщини, але й постановили з тих симпатій витягнути для себе тимчасові користи. Вихвалюючи порядки в СРСР, а головно вказуючи на здобутки селянства, на перехід землі в селянські руки і тим самим посередньо виступаючи проти польської земельної й національної політики, намагаються опанувати українські селянські маси, запрягти їх до воза своєї політики, перетворити їх в погній своїх інтересів.

Користуючись придавленням українського політичного життя, обмеженням його розмірів до незвичайно вузких рамок, спутанням його польськими репресійними прийомами, ці упривілейовані „спасителі“ йдуть в українські маси і намагаються прихилити їх до себе своєю розвязною демагогією.

Нашим обовязком є протидіяти цій новій деморалізації під новою фірмою і новими кличами, розкрити обличча й ролю цих перефарбованих „спасителів“, які нічим і в нічім не ріжняться від явних ворогів українського народу.

З польських справ.

Польсько-німецькі переговори, що почались у Варшаві, щодо ліквідації німецької власности у Східній Прусії не йдуть легко, бо Німці стоять на тому, що Польща повинна нині змінити своє становище з огляду на зміну відносин від часу Версайського договору.

Ще один уряд утворило міністерство залізниць: „старших контрольорів“, які мають піддержувати постійний звязок між залізничою владою і промисловими сферами, інформуючи промисловців про торговельні потреби.

Арештували в Познані секретаря комітету будови Скарбової Палати в Люблині, Мічку, за те, що вкрав кількадесять тисяч золотих.

Матура.

Новий сьогорічний закон мін. Ст. Грабського.

Від 1-го марта ц. р. обовязує новий закон М-ства освіти щодо іспитів зрілости. Всі дотеперішні розпорядки тратять свою силу. Новий закон іспитів є незвичайно складний і можна сумніватися, чи абітурієнт, який схоче затягнути у ньому зорієнтуватись, шукаючи вказівок як має підготовлятися до іспиту, зробить це сам, без допомоги юриста.

Новий розпорядок ділить іспит зрілости на два роди: звичайний і поширений. Найбільше змінена є матура для звичайних учеників; екстерністи здають усе, як раніше. Ученики державних гімназій та тих, що мають повні державні права, здають звичайний іспит; поширений ті, що здають іспити в гімназіях з правами неповними, тимчасовими (школи з категорії „Б“). Іспити можна здавати двічі в рік: весною, у маю чи червні, а в школах, де є система семестрів, у січні чи лютім.

Ученика допускають до іспиту, коли з усіх предметів має бодай „достаточно“. Винятково можуть допустити і такого, який має з одного предмету „недостаточно“, але бодай з двох инших предметів одно „добре“, друге „дуже добре“. Хто має „недостаточно“ з польської мови або з історії спільно з наукою про Польщу, то з цього права користати не може. Крім цього не мають цього права ті, що в гімназіях математично-природних одержали „недостаточно“ з математики, фізики або природознавства; в гімн. гуманістичних: з латини або чужинної нової мови, в гімн. клясичних: з латини, греки; в гімн. неогуманістичних: з чужинної нової мови та фізики. Врешті: хто виразно легковажив собі предмет, з якого одержав „недостаточно“.

При устнім іспиті обовязковим предметом скрізь і завжди є релігія. Абітурієнт вибирає комбінацію чотирох предметів, з яких три здає також письменний іспит. (Точні норми списані в „Деннику урядовім“ з 15-го січня). У матем.-природничих гімназіях має такі групи: 1) польська мова, історія з наукою про Польщу, 2) математика, фізика з хемією, природознавство, 3) одна новітня мова чужинна, якої абітурієнт учився обовязково в VIII. кл. Вибирати з тих груп можна 4 предмети так: один з першої групи, а три з двох дальших груп. У гуманістичній школі є такі групи: 1) польська мова, історія з наукою про Польщу, 2) латина, новітня чужинна мова, 3) математика, фізика. Тут треба здавати оба предмети з першої групи, а один вибраний з II-ої та III-ої.

Декабристи. 13)

З приводу столітніх роковин революти декабристів.

Народнє (Національне) Віче становило законодатний орган, який рішав теж про війну і мир. Депутатів вибирано на пять літ; кожного року уступала пята частина депутатів, а на їх місце вибирано нових. Крім Нар. Віча проєктував іще Пестель Найвищий Собор (щось в роді сенату), який перевірював ухвали парляменту, після чого вони ставали законами. Конституційних прав не могло зміняти Народнє Віче, тільки це могло статися шляхом плєбісциту. Та ролі Найвищого Собору і механізму плєбісциту не означив Пестель виразно.

Годиться іще додати, що Найв. Собор мав теж нагляд над виконавчою владою. На чолі виконавчої влади стояла Державна Дума, зложена з пяти членів, вибраних на пять літ; щороку уступав один член, а на його місце вибирано нового. Кандидатів на членів Держ. Думи означували губерніяльні ради, а вибору зпоміж пропонованих довершувало Нар. Віче. Тим самим способом вибирано 120 доживотних членів Найв. Собору. Міністри були залежні від Держ. Думи, але їх діяльність наглядав Найв. Собор через своїх генерал-прокураторів (тепер сказалиб ми: комісарів); при кожному міністерстві був окремий генерал-прокуратор.

Держава ділилася на десять провінцій, кожна по пять губерній. Найв. Собор мав в провінціях своїх генерал-губернаторів (анальогічно до генерал-прокураторів при міністерствах). Надужиття й злочинства адміністративних властей розглядала Держ. Дума, але рішав про них Найв. Собор, який назначував теж найвищого вожда армії.

Пестель намагався розтягнути над адміністрацією якнайбільшу контролю та не допустити до зловживань. Одначе це не виключало незвичайної складности й заплутаности державної машини. Складність Пестелевої державної машини в дечому схожа до нинішньої радянської. Також під иншими оглядами можна запримітити ту схожість. Пестель не лише змагав до сильної державної влади, але й хотів, щоби перед нею не було ніяких тайн. Тому він домагався крім звичайної поліції, явної й тайної, ще й істнування окремої тайної політичної поліції. Заданням цеї останньої було розвести нагляд над державними урядовцями, горожанами й чужинцями, спеціяльно слідкувати за тайними товариствами і їх діяльністю, в зародку здавлювати всякі спроби бунтів і заворушень та параліжувати всякі інтриги проти Росії, головно слідкувати за діяльністю заграничних послів і їх агентів. Пестель не лише виправдує шпигунство, але й доказує його конечність. На його думку — слід боротися не зі шпигунством, але з його зловживаннями. До тайної поліції взагалі, а до політичної зокрема слід вибирати розумних, чесних і моральних людей. Очевидно, що тут маємо до діла з льогічними протилежностями, бо вже в самій тайній, безконтрольній діяльности поліції містяться елєменти неморальности.

Змагання до всевладної держави, до сильної державної влади, до зразкового (касарняного) порядку насували Пестелеві помисли, які не все йшли в парі з конституційними замірами, а які в тій чи иншій формі мали на меті фактично втримати автократизм, диктатуру представників влади.

Петербург мав перестати бути столицею держави. На столицю був призначений Нижний Новгород з титулу свого найдогіднішого географічного положення.

Всеж таки годиться признати, що випрацьований Пестелем проєкт устрою Росії є на свій час ділом великим, до подробиць обдуманим, послідовним, внутрішньо звязаним, пройнятим одною доктриною. Був це твір людини високо освіченої, інтелігентної, докладно обзнайомленої з питаннями політичними, економічними й суспільними та їх літературою. Це одно рішило про те, що Микола І. післав Пестеля на шибеницю, хоч він на брав участи в революційному виступі на Україні.

IX. Конституція М. Муравєва.

В порівнанні з „Русскою Правдою“ проєкт конституції Микити Муравєва не є такий суцільний і подрібно опрацьований. Був він висловом поглядів „Північного Товариства“, як „Русская Правда“ відбивала думки й настрої „Полудневого Товариства“. „Русская Правда“ була останним словом її автора і його прихильників, яке повинно було безапеляційно стати ділом після щасливо довершеного державного перевороту; проєкт конституції Микити Муравєва був тільки проєктом, якого не малося на меті накинути суспільности. Останнє слово в цій справі лишилося будучому законодатному зібранню.

Пестель був централістом, противником виборчого ценза і відкидав право коаліції (товариства і союзів); М. Муравєв був федералістом, прихильником виборчого ценза і признавав право обєднування громадян.

Під соціяльним оглядом М. Муравєв був за знесенням підданства, але початково висловлювався тільки за признанням селянам на власність хати з огородом, а опісля додавав ще по дві десятини на господарство.

Конституційний проєкт М. Муравєва ділив жителів Росії на дві групи: росіян і горожан. До першої групи належить корінне населення Росії; до другої — ті, що користають з політичних прав в тісному розумінні, що користуються активним і пасивним виборчим правом. Члени першої категорії (росіяне, себ-то загал населення), не маючи політичних прав, всетаки вповні користуються особистими і матковими правами.

Проєкт конституції М. Муравєва був наслідуванням політичного устрою Зединених Держав. Зберігаючи монархію, він признавав імператорові права президента в Зединених Державах, а атрибуції вищої палати були зближені до атрибуцій американського сенату.

(Продовження буде.)